

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1937-38

OPERA UREDNIK: M. BRAVNIČAR

PARMA-BALATKA:

AMACONKE
OPERETA V III. DEJANJIH

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1937/38   ŠTEV. 1

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

PARMA-BALATKA:

AMACONKE

PREMIERA: 11. SEPTEMBRA 1937

Anton Balatka:

Amaconke po 30 letih

Skladatelj optimist.

Gotovo je bilo dobro premišljeno naključje usode, ki je postavila Viktorju Parmi zibelko v Trst, stari Trst z njegovim živahnim, lahkim primorskim življenjem, polnim petja, godbe, šaljive razigranosti — da je njegova mladost potekala tudi v Benetkah pri zvokih mandolin in kitar in da je svoja akademična leta prebil na Dunaju, čigar ljubeznive, prikupljive melodije so slajšale mlademu juristu suhi studij zamotanih paragrafov.

Godba, smehljajoča, neproblematična, melodijozna ga je zajela v svoje mreže in ga ni spustila do konca življenja. Z lahko roko je napisal nešteto del, posvečenih veseli muzi, ki ljubi operete, pesmi, valčke, polke, koračnice, četvorke itd. Ni se izogibal resni godbi, saj je zapustil v svojem nepreglednem delu pet dobrih oper, godalni kvartet, kantate z baladno vsebino — ali njegova prava glasbena domovina je bila na cvetoči livadi smejoče se melodike, ki ima namen razveseliti otožne obraze, razigrati s poskočnimi ritmi človeško srce, položiti na ustnice ljubeznive popevke, pričarati v dušo vedro razpoloženje in izbrisati pesimične gube na čemernih licih.

To nalogo je skladatelj-optimist z vso vnemo vršil vse svoje plodovito življenje.

Caričine Amaconke.

Da jo je tudi vestno, pošteno in uspešno rešil, dokazujejo vse te nebrojne plesne skladbe, ki še danes zvenijo iz amplionov, na plesih, popularnih koncertih, ljudskih veselicah, vrtovih, kjer igra godba vlogo ljubeznive zdravnice, tešiteljice, katera tiho boža, gladi, veselo poje, burno valovi, se lahko smehlja, ljubeznivo šepetča, prebujajo osvobojajoči smeh in sili roke, noge, telesa v svoj ritem, ki je življenje samo. Koliko vojakov, civilistov, drobnih ljudi, veselih kuharic in šivilj, fantov, deklet je veselo korakalo ob zvoku njegovih »Mladih vojakov«! Koliko rok, mehkih in žuljavih, velikih in majhnih je ploskalo njegovim prvim »Amaconkam« v gledališčih v Ljubljani (prvikrat 24. III. 1903), Zagrebu, Osijeku, Novem Sadu, Sarajevu, Sušaku, Opatiji, Trstu, Mariboru — še češke so pomagale v Plznu — pa na Smichovu v Pragi. Amaconke so hrabro prejadrale celo Atlantski ocean in zaplesale so daleko v Ameriki — v Clevelandu!

Plesale so tako, kakor je bila navada začetkom stoletja. Zakaj ne bi poskusile tako, kakor se pleše danes? Radost iz življenja, veselje, smeh imajo danes isto vrednost, če ne večjo; mogoče, da so te stvari danes bolj potrebne kot takrat!

Naj poskusijo Amaconke v novi obliki, ustrezni današnjim zahtevam in navadam zopet delovati — razgibati roke, pričarati smeh lica in vedro razpoloženje v gledališča.

Imajo nove pomočnike, igralce, ki jih takrat ni bilo: robustnega Potemkina, gibčnega Vivaraisa, razposajeno Šuro, vesele girle v balerinah in uniformah — imajo Parmove melodije, ne samo iz starih Amaconk, temveč tudi iz »Venerinega hrama«, »Nečaka«, na novo izvedene in obdelane v jazzovih ritmih pri zvokih saxofonov — imajo nove scene, nove zapletljaje, nove slike. So zopet mlade, sveže, živahne kot takrat, na početku stoletja.

Razgovor s sliko.

»Ravno taki ste, gospod vladni svetnik, kot takrat v Mariboru, ko sem Vas spoznal pred mnogimi leti.«

(Slika gleda prijazno z bistrimi očmi, okoli usten igra ljubezniv smehljaj.)

»Rad bi vedel, kaj sodite o predelavanju starejših del, kakor se to godi danes, na pr. z Joh. Straussom, Suppée-om in drugimi mojstri lahke muze. So različna mnenja glede takšnih stvari. Eni pravijo: naj se igrajo tako, kakor so bili prej; drugi pravijo: prilagoditi novemu času, tretji pa kličejo: Starih komadov sploh ne igrajte, zastareli so, saj je dosti novih! Pa vendar ni vse novo dobro, kakor tudi ni vse staro slabo — in seveda tudi narobe! Kako rešiti dobro staro opereto pozabe?

Poskusiti je treba doseči, da iz nje nastane nova, ki bo govorila z današnjim jezikom, pela z današnjim glasom, da jo bodo današnji ljudje razumeli in da bo tudi danes vzbujala radost, smeh in vedro razpoloženje kot takrat pred leti . . .

Zelo rad bi slišal Vaš odgovor na tole vprašanje: Kaj bi storili, če bi kakšno gledališče dalo na repertoar Vaše »Caričine Amaconke« s pogojem, da jih na novo predelate, preuredite?

(Slika gleda prijazno z bistrimi očmi, okoli usten igra ljubezniv smehlaj . . .)

Anton Balatka

Viktor Parma

(Biografska skica.)

Rojen je bil 20. februarja 1858. v Trstu. Njegov oče je bil policijski svetnik, rodom iz Slovenije, mati Matilda, rojena de Mattei, pa je bila sorodnica škofa I. J. Strossmajerja in hči bivšega majorja v Napoleonovi armadi, ki se je udeležil tudi pohoda v Rusijo.

Svojo mladost je Viktor Parma preživel v Benetkah, Trstu, Zadru, Novem mestu in Tridentu na Tirolskem, kjer je na tamkajšnji gimnaziji maturiral. Na Dunaju je študiral pravo in obenem glasbene nauke pri skladatelju Brucknerju. Po dovršenih pravnih študijah je Parma stopil v državno službo in služboval v raznih mestih in trgih bivše Kranjske, dokler ni bil ob začetku svetovne vojne zavoljo svojega gorečega slovanoljubja suspendiran ter eno leto pozneje upokojen. Vojno je preživel na Dunaju, po prevratu se je vrnil v domovino. Do svoje smrti je živel v Mariboru, kjer je bil častni kapelnik mariborskega Narodnega gledališča. Umrl je za posledicami težke operacije 25. dec. 1924. leta v mariborski bolnici. Njegovo truplo so prepeljali v Ljubljano, kjer počiva na pokopališču pri Sv. Križu. Na njegovo izrecno željo so pri sprevedu igrali intermezzo iz opere »Ksenija«, po pogrebu pa koračnico »Mladi vojaki«. S to željo je povedal, da sta mu bili ti dve skladbi najljubši. Bil je delaven in svež do svojega zadnjega trenutka. Še v bolnici, tik pred operacijo, je pisal partituro svoje opere »Pavliha«, ki je pa ni dovršil.

*

Težišče Parmovega skladateljskega dela je v operi. Profesor Hinko Druzovič piše v svojem članku o Parmu v »Prosvetnem glasniku«:

»Saj je bila opera tudi glavna panoga njegovega umetniškega ustvarjanja. Ukvarjal se je z njo takorekoč do smrti. V svojih odrskih delih«, pravi dalje, »se drži Parma tradicionalnih oblik. Ni revolucionar, ampak podaja to, kar mu narekuje umetniško prepričanje in srce. K izrazu pride zlasti njegov živahni dramatični čut; najboljša je njegova glasba takrat, ko hoče povedati kaj veselega. Karšen je bil pač Parma kot človek, takšna je tudi njegova glasba:

živahna, graciozna, ljubka, ter polna sonca. Vse drugo mu je tuje. Kakor se pretaka v njegovih žilah romanska kri, tako nagiba tudi njegova glasba najbolj k italijanski melodioznosti. Zaradi teh lastnosti se je tudi priljubila ter dosegla popularnost. Njegove »Mlade vojake« igrajo še danes celo izven naše ožje domovine in izmed odrskih del so zlasti »Caričine Amaconke« doživele številne predstave na raznih odrih, doma in na tujem. V instrumentaciji kaže Parma temeljito znanje, dober okus in veliko spretnost.

Parma je ustvarjal iz notranje potrebe, iz nagnjenja do glasbe, iz ljubezni do dela in brez vsakih materialnih koristi. Delal je neprestano in mnogo, ter se zlasti bavil z onimi panogami glasbenega ustvarjanja, kjer se je čutila pri nas največja potreba. In to je bilo poleg opere še zlasti polje lahke, salonske glasbe. Skrbel je, da so dobili diletantski orkestri primerno gradivo in da se ni šopirila tukaj samo tuja glasba. Napisal je dolgo vrsto prikupljivih priložnostnih skladb, zlasti plesne komade, koračnice itd.

Kot skladatelj je Parma otrok svoje dobe. Koliko ustreza njegova glasba današnjim zahtevam, je zaenkrat postranskega pomena. Mi vidimo v Parmi slovenskega kulturnega činitelja, ki je s svojim idealizmom pomagal pripravljati polje, na katerem bo bodoči genij uspešno zasejal svoje seme in ga dovedel do zoritve. To bo potem nova doba naše nacionalne opere. Takrat, v primerni perspektivi, se bo tudi s pravim ocenjevanjem imenovalo ime Parmovo, kot predstavnika dobe, ki je ta veliki dogodek pripravljala.

V. Parmova glasbena dela

Opere:

1. »Urh, grof celjski« (v treh dejanjih), spisal A. Funtek. — Prva uprizoritev 15. februarja 1895. v Slovenskem gledališču v Ljubljani.
2. »Ksenija« (v enem dejanju), spisal dr. Fran Göstl. — Prva uprizoritev 15. januarja 1897. v Slovenskem gledališču v Ljubljani.
3. »Stara pesem« (v enem dejanju, treh slikah), spisal Guido Menasci, prevedel Ivan Cankar. — Prva uprizoritev 24. marca 1898. v Narodnem gledališču v Zagrebu.

4. »Zlatorog« (v treh dejanjih), spisal R. Brauer. — Prva uprizoritev 17. marca 1921. v Narodnem gledališču v Ljubljani.
5. »Pavliha« (komična opera v treh dejanjih), spisal V. Roženski (Kovačič). To poslednje delo je Parma zapustil nedokončano ter še ni bilo izvajano. Dokončal ga je višji vojni kapelnik v Zagrebu Ivo Muhvič.

Operete:

1. »Caričine Amaconke« (v treh dejanjih), spisal A. D. Borum. — Prva uprizoritev 24. marca 1903. v Slovenskem gledališču v Ljubljani.
2. »Nečak« (»Der Stammhalter«, v treh dejanjih), spisal Frid. Hirsch. — Prva uprizoritev 18. septembra 1907. v Narodnem gledališču v Zagrebu.
3. »Venerin hram« (v treh dejanjih), spisala Lwovski in F. Felden, prevedel E. Kramer. — Prva uprizoritev 27. marca 1909. v Narodnem gledališču v Ljubljani.
4. »Zaročenec v škripcih« (v treh dejanjih), spisal Arnošt Grund. Ta zadnja Parmova opereta, dokončana leta 1917., še ni bila uprizorjena.

Glasbene točke je Parma zložil k Govekarjevim ljudskim igrar »Rokovnjači« in »Legijonarji« ter k Milčinskega otroški pravljici »Mogočni prstan«.

Izredno plodoviti Parma je napisal poleg omenjenih odrskih del še veliko število drugih skladb, izmed katerih je vredno omeniti Godalni kvartet v a-duru, ki ga je zložil l. 1922., balado »Povodni mož« za soli, zbor in orkester (prva izvedba 10. V. 1911. v Ljubljani), mnogo skladb, koračnic, pesmi i. dr.

Caričine Amaconke v Balatkovi priredbi

Izmed vseh Parmovih odrskih stvari so bile »Caričine Amaconke« deležne največjega uspeha, ter so doslej doživele največ uprizoritev. Izvajane so bile na mnogih operetnih odrih, šle so na Češko in celo v Cleveland v Ameriko. Čeprav so »Amaconke« imele pred 30. leti toliko uspehov, bi danes verjetno ne vžigale in ne osvajale

več v stari obliki, kajti občinstvo se je že privadilo na jazzove ritme, opereta pa spada med tisto vrsto lahke muze, ki je močno vplivana od modnih struj in trenutnega okusa. Libreto, ki ga je A. D. Borum napisal po nekem G. Jesipovem podlistku, je Vera Balatkova preuredila tako, da je prav za prav od prejšnjih »Amaconk« ostala le še osnova. Prejšnja tri dejanja je razširila in razdelila na več slik, nekaterim nastopajočim osebam je povečala vloge, nekatere osebe pa je sploh nanovo vpletla v dejanje. Kapelnik Balatka se je z večšo roko lotil glasbene predelave. Na novo je inštrumentiral vse glasbene točke, prej pa jih je izgledil in tehnično izpilil. Večino glasbenih točk je samostojno izdelal, pri tem je uporabil glasbene motive iz »Amaconk«, pa tudi iz nekaterih drugih Parmovih skladb. Tako sta nam Vera in Anton Balatka prenovila »Caričine Amaconke«, jih približala današnjemu času in jih zopet priklicala k odrskemu življenju. Ob premieri jim želimo srečno in dolgo življenje — že zato, ker spadajo »Amaconke« med prve resnejše poizkuse naše domače operetne tvorbe.

Spored opere v sezoni 1937-38

Naša opera je v letošnji spored vvrstila sledeča dela: Förster-Polič: Gorenjski slavček, Švara: Kleopatra, Dvořak: Jakobin, Čajkovski: Evgenij Onjegin, Musorski: Boris Godunov, Šoštakovič: Katarina Izmajlova, Mozart: Don Juan, Wagner: Lohengrin, Kienzl: Evangeljnik, Donizetti: Linda di Chamounix, Verdi: Falstaff, Verdi: Rigoletto, Poncielli: Gioconda, Puccini: Manon Lescaut, Puccini: Tosca, Zandonai: Francesca da Rimini.

Operete:

Parma-Balatka: Caričine Amaconke, Dobeic: Ančka, Golovin-Leskovic: Helthea, Beneš: Parižanka. Jankovac: Podaj sreči roko

Balet: Lhotka: Hudič na vasi.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

» AMACONKE «

Opereta v treh dejanjih in triindvajsetih slikah.

Po motivih V. P. a r m e glasbeno priredil: Anton Ba. Besedilo po Borumu napisala: Vera Balatkova.

Koreograf: P. Golovin.

Dirigent: A. Neffat.

Režiser: V. Balatkova.

I. DEJANJE

- I. slika: Patjomkin dela načrte (budoir Patjomkina)
Le počasi...: sluge; moški zbor.
- II. slika: Radost, sreča in ljubezen...: Židanski; girls.
(Pred revijalnim zastorom.)
- III. slika: Kdo je general...: Duet Šura, Vivarais.
(Budoir Patjomkina.)
Zakaj se človek le peha...: Patjomkin.
Čar valčka...: Balet.
- IV. slika: Pariške balerine...
(Pred revijalnim zastorom.)
- V. slika: Moški proč, me vodimo...: Šura, ženski zbor.
(Pred krčmo v Kajduku.)
- VI. slika: Ljubezen je le pravljica...: Helena.
(Pred revijalnim zastorom.)
- VII. slika: Nabor.
(Pred krčmo.)
- VIII. slika: Garda Amaconk...: Helena, Anastazija, Olga,
Šura, Židanski, ženski zbor, Vivarais, Galganov,
Cirkular, Moška.
(Pot na grad.)

II. DEJANJE

- IX. slika: Garda eksercira...
(Pred grajskim zidom.)
Kadar boben zadoni...: ženski zbor, balet, He-
lena, Šura, Anastazija, Olga, Židanski, Vivarais.
- X. slika: Adam v raju...
(V paradizu.)
Anastazija, Olga, Galganov, Cirkular, girls.

Grofica Helena Zurand
mlada vdova
Grofica Šura Branicka,
kinova nečakinja
Baronica Anastazija, so-
Helene
Baronesa Olga, njena ne-
Carica Katarina
Knez Patjomkin, drž. k-
Grof Fedor Židanski, d-
Grof Vivarais, tajnik
kinov
Galganov, dvorni intend-
Cirkular, dvorni inženjer
Grof Falkenstein (cesar J-
Alaš, sluga pri Patjomki
Moška, krčmar
I. dekle
II. dekle
I. kmetica
II. kmetica
Starejša kmetica
Dvorna dama
Tenor-solo
I. delavec
II. delavec
I. kmet
II. kmet
I. plesalec
I. plesalka
Kurir
Poslanik
Plesalke: Remžgar, Brca-
Buh, Kuhar, A-
Sluge, delavci, vojaki,
Amaconke. — Dejanje
pred gradom v Kajduku,
v Besarabi-

I. Ribičeva
St. Poličeva
M. Kogejeva
V. Smrkoljeva
A. Danilova
D. Zupan
I. Gorski
B. Peček
A. Kolacio
E. Frelih
L. Drenovec
J. Rus
M. Simončič
J. Jeromova
Š. Rašakova
R. Skeletova
K. Strniševa
P. Škrjančeva
M. Mencinova
M. Kristančič
A. Sekula
A. Arčon
F. Jelničar
S. Česnik
P. Golovin
E. Moharjeva
M. Kristančič
I. Mencin

- XI. slika: Ne igraj se z ogrnjem...: Židanski, Vivarais.
(Pred revijalnim zastorom.)
- XII. slika: Poljub...: Duet: Židanski, Helena.
(Budoir Helene.)
Je na svetu že tako...: Duet: Šura, Vivarais.
- XIII. slika: Velik diplomat...: Helena, Vivarais.
(Pred revijalnim zastorom.)
- XIV. slika: Belo brezo veter ziblje... (v Taboru):
Tenor solo in moški zbor; balet.
- XV. slika: Revolucija (v Taboru): Šura, Anastazija, Olga,
ženski in moški zbor, Galganov, Cirkular, He-
lena, Židanski.
- XVI. slika: Patjomkin naj živi...
Patjomkin, kozaki, balet, Alaš, ostali.

III. DEJANJE

- XVII. slika: Mladi vojaki...: predigra.
- XVIII. slika: Sreče se vrtilo kolo...: Šura, Vivarais, girls.
(Pred vrati Kajduka.)
- XIX. slika: Zena le ena je...: Židanski.
(Pred revijalnim zastorom.)
- XX. slika: Patjomkinove vasi.
- XXI. slika: Svet postavljen je na glavo...: Patjomkin, Ži-
danski, Vivarais, Galganov, Cirkular.
(Pred revijalnim zastorom.)
- XXII. slika: Defilé Amaconk (pred šotorom)
Katarina, Jožef II, Patjomkin, Židanski, Viva-
rais, spremstvo, Amaconke.
- XXIII. slika: Slavnost garde... Finale, ves ensemble.

Insceniral: Inž. Franz; Skružny.
Kostume izdelali: Habičeva in Remžgar.

Razsvetljava: Kastelic. Tehnične naprave: Leben.

INDEX

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...
21. ...
22. ...
23. ...
24. ...
25. ...
26. ...
27. ...
28. ...
29. ...
30. ...
31. ...
32. ...
33. ...
34. ...
35. ...
36. ...
37. ...
38. ...
39. ...
40. ...
41. ...
42. ...
43. ...
44. ...
45. ...
46. ...
47. ...
48. ...
49. ...
50. ...
51. ...
52. ...
53. ...
54. ...
55. ...
56. ...
57. ...
58. ...
59. ...
60. ...
61. ...
62. ...
63. ...
64. ...
65. ...
66. ...
67. ...
68. ...
69. ...
70. ...
71. ...
72. ...
73. ...
74. ...
75. ...
76. ...
77. ...
78. ...
79. ...
80. ...
81. ...
82. ...
83. ...
84. ...
85. ...
86. ...
87. ...
88. ...
89. ...
90. ...
91. ...
92. ...
93. ...
94. ...
95. ...
96. ...
97. ...
98. ...
99. ...
100. ...